284 3. Qui semel complevit materiam gravem, & iterum furatur aliquid, etiam leve, quod cum priore materia ablata faciat unum, iterum peccat mortaliter, uti dictum est *lib. 3. p. 1. num.* 1007. ubi *a num.* 1006. videri possunt plura etiam huc spectantia.

285 4. Si sartor singulis Festis toto anno laboret per horam, non peccat mortaliter, quia labores illi non uniuntur in ordine ad inhonorandum unum Festum: si autem uno festo mane laboret per horam; iterumque sub meridie, & iterum vesperi, peccat mortaliter: quia labores illi trium horarum (quos suppono esse materiam gravem, secundum dicta *lib. 3. p. 1. num.* 594.) uniuntur in ordine ad inhonorationem unius Festi. Quid dicendum sit, si habeat tres famulos, & singulis imperet, ut successive vel simul laborent una hora, dictum est *lib. 3. p. 1. a num.* 580.

286 5. Si supponamus, quod singulæ Horæ breviarii seorsim præcipiantur, ideoque toties peccetur mortaliter, quot Horæ omittuntur, uti dicunt *Less.* & alii, in hac sententia putant aliqui cum Gob. *in Exp. t. 5. num.* 609. probabile esse non fore mortale, si quis in singulis Horis omitteret duos psalmos cum hymno, quamvis eodem die omittat saltem 14. psalmos & 8. hymnos, quia secundum hos AA. illæ partes omissæ pertinerent ad diversas horas, ergo non unirentur in ordine ad unam materiam constituendam; e contra tamen in sententia *Navar. Sylv. Lugo, Stoz. Tam. de Conf. lib. 2. cap. 2. num.* 12. quod omnes Horæ præcipiantur tanquam partes unius integri officii, quod probabilius dicunt, qui per totum officium tam multum vel paulo plus omittit, quam est integra parva Hora, peccat mortaliter, quia partes illæ spectantes ad unum ejusdem diei officium coalescunt in unam materiam ejusdem præcepti, & faciunt quantitatem notabilem. Vid. dicta *lib. 2. num.* 1203.

287 Quid dicendum sit, si quis diversis votis voverit pro eadem die diversas materias leves: item si voverit pro omni die aliquid leve, & omittat multis diebus, dictum est *lib. 3. p. 1. num.* 449. & 450.

Q. 47. *Quomodo veniale possit præterea fieri mortale?* Resp. Fieri potest. 1. Ex mutatione legis, quæ prius obligabat leviter, si postea obliget graviter. 2. Ex mutatione conscientiæ, quæ prius dictabat aliquid esse veniale, jam autem dictat esse mortale, uti de utroque a contrario dictum est *num.* 235. 3. Si peccans venialiter actu esset comparatus propter illud veniale etiam committere mortale, uti sæpius insinuatum est. 4. Si per oppositionem ad aliam virtutem vel legem accedat malitia mortalis, uti dictum est *a num.* 127. & exemplum habes *num.* 241. Quomodo autem veniale fiat mortale ratione scandali, colligi potest ex dictis *lib. 2. a num.* 221.

CAPUT III.

De peccatis capitalibus in specie.

DUBIUM I.

Quid sit superbia, & quale peccatum?

288 „ Resp. I. Superbia est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ: mortalis est ex genere suo; si sit consummata & perfecta, idest, si quis ita excellere appetat, ut Deo, Superioribus, eorumque legibus subjici nolit. Imperfecta tamen, qua quis subjici non renuens iis, quibus debet, & in suo tantum affectu sese magnificat, est tantum veniale, ut docet *Cajet. v. Superbia*, quia sine Dei & aliorum despectu plus justo se efferre, non est gravis inordinatio: esset tamen gravis, si fieret cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum abjectione.

„ Resp. II. Filiæ superbiæ sunt tres. 1. Est præsumptio, quæ est appetitus aggrediendi aliquid supra vires. Est communiter veniale tantum: fit tamen mortale, si damnum Deo aut proximo afferat; v. g. si præsumas jurisdictionem Ecclesiasticam, potestatem Ordinis sacri; item officium Medici, Advocati, Confessarii, &c. sine debita peritia, Less. *lib. 3. cap. 3. d. 3. num.* 18. & supra *lib. 4. t. 3. d. 9.*

„ 2. Est ambitio, quæ est inordinatus appetitus dignitatis, & honoris non debiti, vel debito majoris; ut si ambias beneficium, vel officium, quo es indignus; vel illicito modo & medio, v. g. per simoniam; est per se peccatum veniale, fit autem mortale, vel ratione materiæ, ex qua, vel ratione medii, per quod honor quæritur, vel ratione damni, quod proximo infertur. Denique si moderate honor appetatur ob honestum finem, erit actus magnanimitatis, ut docet *Laym.*

„ 3. Est vana gloria, scilicet cupiditas inanis gloriæ, cujus finis est manifestatio inordinata propriæ excellentiæ, sive veræ, sive fictæ. Dicitur, *vana*; quando quæritur ex re mala, falsa aut ficta, aut quæ non est digna gloria, vel non tanta, ut ex opibus, nugis, &c. aut apud eos, qui non bene de re judicant, aut sine debito fine. Est peccatum per se veniale, mortale sæpe per accidens, ut dictum est de ambitione. Imo, ut contra *Angelum* recte docent *Sylv. Nav. cap.* 17. &c. & est tantum veniale res etiam sacras principaliter facere ob gloriam vanam, v. gr. concionari.

„ Porro per vanam gloriam dupliciter peccatur, juxta D. Th. *1. 2. quæst.* 13.

„ 1. Directe; idque vel per verba, estque jactantia, quæ est venialis per se, si sit de rebus bonis, v. g. de jejunio, oratione, &c. etsi per accidens sæpe ratione damni, si sit falsa, fiat mortalis; uti etiam 1. si quid dicat contra gloriam Dei, ut Ezech. 28. *Deus ego sum*. 2. Si prorumpat in contumelias, v. g. non sum sicuti ceteri hominum, adulter, &c. ut hic. 3. Ex fine malo. 4. Si cum notabili damno proximi fiat. 5. Si de re mortaliter mala; quia approbatio operis eamdem cum illo speciem habet (quæ proinde in Confessione debet exprimi saltem quando cum jactantia de peccato, conjuncta fuit complacentia ejusdem; quod addo, quia si absque ea fuit, Nav. Palaus, & Dian. *p. 3. t. 4. R.* 116. docent contra Sanch. Lop. Rodriq. &c. non necessario expoliari. Vid. Lug. *de Pœnit. d.* 16. *num.* 267.) vel per facta, quæ si vera sunt, & aliquid admirationis habent, dicitur inventio novitatum; hæc enim solet vulgus admirari, ut peregrinas vestes, opiniones &c. mortale si notabiliter corrumpat juventutem, vel mores. Si vero facta falsa sint, est hypocrisis; v. g. si quis boni aliquid faciat, ut videatur bonus, etsi non sit; quæ ex se venialis est, nisi sit cum injuria, vel contemptu Dei & proximi.

„ II. Indirecte, in quantum quis altero non vult esse minor: Quod fit quadrupliciter. 1. Per intellectum; & est pertinacia, qua quis nimis tenaciter adhæret suæ sententiæ; quæ est mortalis, si oppugnetur veritas magni momenti; vel si sit conjuncta cum periculo tertii, v. g. si Medicus cum periculo ægroti maneat in sententia. 2. Per voluntatem, & est discordia; qua peccatur mortaliter, quando est circa bonum Dei, vel proximi in quo deberent esse concordes. 3. Per verba; & est contentio, quæ est mortalis, quando animo contradicendi altercaris circa veritatem pertinentem ad fidem, vel salutem animæ aut corporis. 4. Per facta, dum quis non vult exequi quod debet: & est inobedientia. Vid. *Baldell.*

„ Resp. III. His tribus superbiæ filiabus respondet pusillanimitas; qua quis nimium sibi diffidens detrectat honores, gloriam, vel officium, quo dignus est: veniale est ex genere suo, fit mortale, si detrectes, ad quod teneris sub mortali. V. Less. *num.* 28. Laym. *lib. 3. sect. 5. Ex dictis resolvuntur sequentes Casus.*

„ I. Audiens laudem alterius, vel suam, de re mortaliter mala, peccat mortaliter, si approbet, suscipiat, admiretur ut laude dignam, Sanch. Bald. *d. 29. lib. 3.*

„ II. Vituperans alium ob vindictam non sumptam, aliudve grave malum vel peccatum omissum, v. g. fornicationem, peccat mortaliter, quia est species jactantiæ, & est cum approbatione peccati, & occasio committendi. *Ibid.*

„ III. Inducens in civitatem novos habitus, & prævidens, quod suo exemplo moralem necessitatem imponat aliis, ut sumptus faciant supra vires, & postea non possint alere, quos debent, vel creditoribus non satisfacere, peccat graviter, Balldell. *loc. cit.*

„ IV. Exornare se nimium ex animi levitate, vel ex vanitate, per se tantum est veniale. *Ibid.*

„ V. Simulare sanctitatem cum voluntate non habendi mortale esse dicit Baldell. *loc. cit.*

„ VI. Simulare improbitatem, est peccatum, quia est mendacium, & quidem scandalosum, potestque esse mortale. Neque id fecerunt Sancti, nisi faciendo id, quod ex se indifferens, & permittendo ab aliis accipi, ut signum improbitatis; cum tamen nec ex natura sua, nec ex eorum intentione esset tale.

ADDENDA.

289 *Quæst.* 48. *Quid præterea sit hic notandum?* Resp. Hæc pauca: 1. Quomodo præterea peccetur per superbiam, videri potest *num.* 204. *ad* 4. 2. Ut jactantia de peccato mortali sit mortalis, debet esse de opere, quatenus fundat malitiam, nam qui se jactat tantum, non de opere ipso, sed de sua fortitudine, ingenio, artificio, dexteritate in opere ipso demonstratis, non peccat mortaliter, ut recte Sanch. *in Decal. lib. 1. cap. 3. num.* 12. & Spor. *Theol. mor. p. 1. t. 1. cap. 6. num.* 45. 3. Si opus tuum mortaliter malum laudetur, & ideo tibi complaceas, peccas mortaliter, quia approbas & complacentiam habes in objecto mortaliter malo: si autem tantum taceas, non ideo peccas, saltem mortaliter. 4. Non est turpior superbia, quam affectata humilitas, quæ tum est, quando ex humiliatione quæritur æstimatio vel honor. Humilitas est virtus sincera, nolens videri, sed esse & tegi.

DUBIUM II.

Quid Avaritia?

„ Resp. I. Est inordinatus appetitus temporalium. Unde ex hoc, & regula supra tradita de peccato mortali, *resolves sequentes Casus*:

„ I. Est ipsa ex genere suo venialis.

„ II. Cum vero eo excrescit, ut ejus causa divinas leges prævaricari non dubites, fit mortalis.

„ III. Prodigalitas, quæ opponitur avaritiæ, & consistit in defectu conservandi, & excessu erogandi, est ex genere suo venialis: levior quam avaritia, quia minus abit a virtute liberalitatis. Interim mortalis fit, si liberis & uxori paupertem crees; si impotentem te reddas ad solvenda debita; si profundas bona Ecclesiastica piis causis obnoxia. V. Less. *lib. 2. cap.* 47. *d.* 8.

„ Resp. II. Filiæ Avaritiæ sunt sequentes:

„ I. Obduratio cordis, (contra misericordiam) egenis & pauperibus non compatiendo, eos objurgando, debita dure nimis exigendo, quando creditor non est solvendo, &c. Hac aliquando peccari potest mortaliter, quando præceptum eleemosynæ vel charitatis urget, & tamen ex tali duritia non subvenitur, Navar. *cap.* 27. Tolet. *lib.* 8. *cap.* 29. *Vid. dicta de charitate proximi.*

„ II. Inquietudo cordis, hoc est, vehemens & inordinata applicatio mentis ad acquirendas, vel conservandas divitias, cum inani & vano timore, ne non acquirantur, vel perdantur. Est mortalis, quando retrahit a spiritualibus, vel aliis, ad quæ ex præcepto gravi obligantur, (v. g. auditione Missæ) vel inducit superfluum timorem, ex hoc diffidentiam erga Deum. Venialis est, si fit de re bona, sed tempore vel loco indebito; v. g. de familia, messe, vindemia, quando quis est in templo, vel vacandum est Deo, S. Thom. 2. 2. *quæst.* 55. *art.* 6. Reg. *lib.* 33. *cap.* 2. *quæst.* 3. Escob.

„ III. Violentia mortalis est, quando est injusta, & circa materiam gravem.

„ IV. Fallacia, sive dolus in verbis, potest esse mortalis, ratione finis, vel mediorum.

„ V. Fraus, sive dolus in facto. Est mortalis ex genere suo, contingitque multipliciter in contractibus, tam ratione materiæ (v. gr. si ea vitium habet, vel non sit qualis existimatur)

„ quam

„ quam ratione pretii, Navar. *manual. cap.* 23. Tolet. *cap.* 47. Escob.

„ VI. Proditio, quæ est deceptio proximi contra fidem datam aut debitam, in damnum illius, mortalis est ex genere suo. Contingit fere tripliciter. 1. Circa personas, quomodo Judas Christum, Dalila Samsonem perdidit. 2. Circa res, vel immobiles, (ut si miles manifestet hosti modum capiendi arcem) vel mobiles, ut si pecuniam, vestem &c. cujuspiam absconditam, prædoni ostendas. 3. Circa secretum, vel sibi commissum revelando, quod est contra fidelitatem & justitiam, si quidem promissum fuit; quia est pactum onerosum, ut docet Lugo *d.* 14. *num.* 139. & quidem mortale, si prævidere possis inde secuturum notabile aliorum damnum: vel discordiam: (alias veniale) vel alienas litteras aperiendo, & legendo. Quod postremum, si fiat ideo, ut sciat secreta alterius, est curiositas, & si sit in re gravi, per se est mortale. Quod quia communiter ante apertionem nescitur, communiter esse mortale docet Tol. *cap.* 45. Baldel. *lib.* 3. *d.* 11. Nav. *cap. penult. d.* 6. *de Pœnit.* Mol. Laym. *lib.* 3. *t.* 3. *p.* 1. *cap.* 4. qui addit, eum qui dolose alienas litteras aperit & legit, cum alterius injuria vel damno, crimen falsi committere. Dixi, *per se esse mortale*, quia per accidens potest esse veniale vel nullum, si legitima auctoritate, justa ex causa fiat. *Unde resolvuntur Casus seqq.*

„ I. Litteras alienas aperire & legere, sæpe non est peccatum, si probabiliter scias, scriptas esse in tuum injustum damnum, vel injuriam tuam cedere, quam intendas avertere, quia potes tibi consulere. Sic Princeps potest aperire litteras non tantum hostium, sed etiam aliorum, quæ tempore belli, ex locis finitimis hostium veniunt. Item ministri publici, quoties bono publico necessarium esse judicant, Nav. *manual. cap.* 18. Reg. *lib.* 24. *num.* 60. Escob. Lug. *num.* 148.

„ II. Communiter etiam peccatum non est, si consensus expressus habeatur ejus, a quo vel ad quem mittuntur, (neque lex specialis vetet, Lug. *lib.* 2.) vel tacitus saltem; ut si facias sub ratihabitione, confidens rationabiliter, habitum iri ratum. Ita *Escob.* ex *Nav. Regin. &c. loc. cit.*

„ III. Superior Religiosus litteras suorum subditorum, dummodo non mittantur ad Superiorem majorem, vel talem quem statuta eximant, nec ab eo veniant, licite aperit, & legit; sive ex Religionis statuto aut consuetudine; sive ex suspicione probabili, quod mali aliquid contineant. Vid. Escob. Peyrinum *de Relig. tom.* 1. *quæst.* 2. *cap.* 1. Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 55.

„ IV. Nec est peccatum, si necesse sit vel expediat ad injuriam alteri imminentem avertendam, dummodo non plus legatur, quam ad eum finem necesse est. Lug. *loc. cit.*

„ V. Qui aperit & legit, existimans non contineri res magni momenti, venialiter tantum peccat Lug. *loc. cit.*

„ VI. Si litteras ab alio dilaceratas, & in publicum a domino abjectas, recolligas, & junctis partibus legas ex sola curiositate, peccatum veniale est: nullum autem, (per se) si, ut ex illa notitia tibi provideas, quia quod pro derelicto habetur in usum suum convertere licet, Baldell. ex S. Anton. & Rosel. Sylv. *v. emptio quæst.* 17. Laym. *numer.* 5. Dian. *p.* 3. *t.* 6. *misc. R.* 55. Recte tamen notat Laym. *loc. cit.* talem ex charitate teneri non manifestare secretum in iis contentum, si damnum inde cujuspiam provenire possit: imo (addit) revelans ejusmodi secretum (cujus notitiam etiam juste acquisivit) contra justitiam peccabit, si intelligat audientes ea notitia usuros ad damnum injuste inferendum. V. Laym. *loc. cit.*

„ Dixi I. *a Domino projectas*: quia si vel ab alio projectæ (domino inscio,) vel ab ipsomet casu perditæ fuerint, non licet legere.

„ Dixi II. *In locum publicum*, quia si in ignem, vel fornacem, v. g. projectæ sint, ut comburantur, peccas, si extrahas & legas. V. Lug. *d.* 15. *num.* 150.

„ Dixi III. *Per se*: quia fieri potest, ut ea contineantur, quorum lectio sit perniciosa.

„ VII. Qui furtive scripta alterius secreta, ipso invito legit, peccat. Et 1. quidem, peccato curiositatis; etsi faciat animo discendi, & sine suspicione damni. 2. Injustitiæ, quia quisque habet jus secreti in suis scriptis, quæ aliis non vult esse communia, Navar. *cap.* 15. Molin. *t.* 5. *d.* 36. *num.* 2. Reg. *lib.* 24. *cap.* 6. *num.* 19. Potestque aliquando esse mortale, si nimirum fiat cum notabili damno, vel alter valde cupiat esse secreta, gravissimeque sit laturus, Baldell. *d.* 11. V. etiam Lug. *loc. cit.*

„ VIII. Quicumque secretum violat absque justa causa, cum alterius damno, vel litteras alterius injuste aperit, ex quo damnum alteri sequitur, tenetur ad restitutionem, Bon. *d.* 2. *de restit. quæst.* 1. *p.* 1. Trull. *lib.* 7. *cap.* 10. *d.* 32.

„ Nihil occurrit hic addendum: sed circa aperitionem litterarum vel proditionem secreti videri possunt etiam dicta *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1236.

DUBIUM III.

Quid Luxuria?

291 „ Resp. I. Est appetitus inordinatus venereorum, quorum usus cum ex natura sua institutus sit ad conservationem generis humani, quod est magnum bonum hominum, & externum Dei, proinde qui abutitur, lædit Deum, & homines. Est mortalis ex genere suo. *V. supra lib.* 3. *t.* 4. *cap.* 2. & *lib.* 5. *cap.* 1. *d.* 2.

„ Resp. II. Filiæ luxuriæ, quæ eam plerumque sequuntur, sunt octo: quatuor ex parte intellectus; & quatuor ex parte voluntatis.

„ 1. Cæcitas mentis; cum quis adeo est addictus turpitudini, ut de cœlestibus non cogitet.

„ 2. Præcipitatio; qua quis ex eadem causa, sine consilio operatur.

„ 3. Inconsideratio; quando in modo delinquit, inconsiderate agens, quæ statum vel personam dedecent.

„ 4. Inconstantia; quando quis ex eodem affectu voluptatum, a piis propositis mox deficit.

„ 5. Amor sui; talis enim homo ob voluptates, se ipsum finem suarum actionum facit, non Deum.

„ 6. Odium Dei: lascivus enim solet a rebus divinis abhorrere, imo ab ipso Deo tanquam peccatorum vindice.

„ 7. Affectus præsentis sæculi: amor enim voluptatum carnalium ita animum afficit, ut subinde etiam beatudini æternæ paratus esset renuntiare, si præsentibus frui semper permitteretur.

„ 8. Horror futuri sæculi; quando voluptatibus immersus, mortem inordinate timet, & de ea nolens cogitare, vitam illicitis mediis propagare studet, &c.

„ Priores quatuor sunt mortales, quando finis ultimus in creatura ponitur, vel præceptum aliquod Dei graviter obligans, prætermittitur: posteriores quatuor, si plenus sit voluntatis consensus, per se sunt mortales; ex indeliberatione, vel alia actuum imperfectione, sæpe veniales. *Vid. Escob. & Baldell. ll. cc.*

ADDENDA.

292 *Quæst.* 49. *Quid sit præterea notandum circa luxuriam?* Resp. Quæ hic addi poterant, jam dicta sunt, partim *lib.* 3. *p.* 1. *a num.* 888. partim hic *a num.* 77.

DUBIUM IV.

Quid Invidia?

293 „ Resp. Est tristitia de alterius bono, prout illud est diminutivum propriæ excellentiæ, ita ut hæc directe sit contra charitatem; hæc enim gaudet de bono proximi, quod invidia destructum optat, vel non destructum doleat. *Unde resolves:*

„ I. Est ex genere suo mortalis; & gravissima quidem, atque in Spiritum Sanctum, si sit de ipsa gratia, vel auxilio Dei.

„ II. Filiæ similiter ex genere suo mortales sunt ac numerantur hæ: 1. Odium de quo *supra*. 2. Detractio, de qua in *præc.* 8. 3. Gaudium in malis proximi. 4. Susurratio, quæ est obloquutio mala de proximo ad tollendam amicitiam ipsius cum aliis; quam proinde susurro restituere tenetur, & iterum reconciliare, non secus ac detractor famam. *V. in præc.* 8.

„ III. Si tristitia sit de bono alterius, in quantum ex eo tibi vel aliis times nocumentum (v. gr. inimicus tuus est evectus ad officium, ut tibi facilius possit nocere,) non est invidia, sed timor, qui per se non est peccatum, nisi sit ordinatus, Laym. *lib.* 3. *t.* 3. *cap.* 10.

„ IV. Si tristitia sit ex eo, quod nobis desit bonum, quod alter habet, ita tamen, ut illud alteri non discupiamus, non est invidia, sed æmulatio seu zelus, qui si est circa bonum honestum, est laudabilis; si autem circa temporalia, interdum est veniale; ut si bonum dolenti sit improportionatum, quale esset, si rusticus doleret se non esse Regem, Laym. *num.* 2.

„ V. Si tristitia est ex bono alterius, in quantum ille est indignus, non est invidia, sed indignatio; quæ non est peccatum: erit tamen, & quidem mortale, si vel Dei providentiam arguat, (estque blasphemia) vel si ita afficiat, ut ducat homines ad malum imitandum, Caj. Laym. *loc. cit.*

„ VI. Si doleas quod alter tibi æqualis, vel non multum inæqualis, in excellentia crescat, ita ut te fiat superior & ipsum incrementum excellentiæ apprehendas, ut tibi malum, est proprie dicta invidia: invidus enim dicitur, quod non sit videns, quia bona alterius sine tristitia videre non potest, Baldel. *num.* 23. *lib.* 3. Et sic peccare solent 1. Ambitiosi, & qui ex re aliqua quærunt gloriam quam cum in eo ponant, ut in illa re sint soli ac singulares, dolent & tristantur, si alii accedant. 2. Pusillanimes, quibus cum omnia videantur magna, quovis bono alterius putant minui suum; sic mulieres v. g. facile apprehendunt, ac dolent, se superari bono alterius v. g. formositate. 3. Senes respectu juvenum, & quicumque difficulter obtinuerunt, quod alii facile consequuntur, Baldel. *loc. cit.*

„ VII. Qui in adversis suis, vel ob aliorum prosperitatem, optat se non fuisse natum, vel se brutum animal factum fuisse, vel diem esse maledictum, quo natus est, vel alterum primo vidit aut conjugem accepit; si tantum intendat maledicere irrationali creaturæ, v. gr. diei (sive sit nativitatis, sive conjugii) qui tot mala culpæ vel pœnæ protulit, videtur esse tantum veniale, aliquando etiam nullum, ut Jobi; si autem deliberate intendat optare malum homini, sive sibi, sive alteri, illo die natis, vel conjugatis, mortale est. Escob. & Marchant. *Man. cap.* 3.

ADDENDA.

294 *Quæst.* 50. *Quid circa invidiam sit præterea notandum?* Resp. Seqq.

§. 1. Tamb. *in Decal. lib.* 5. *cap.* 1. §. 3. *num.* 37. dicit non esse invidiam nec peccatum, si quis tristetur de bono alterius, in quantum vere est imminutivum propriæ excellentiæ, quia potest de hac imminutione tristari, ergo & de ejus causa; sic enim tristatur de bono proximi, non per se, sed tantum per accidens, prout est malum suum. Doctrina illa in praxi est difficilis, nisi supponatur motivum doloris & objectum displicentiæ esse solum suum malum: unde sicuti non licet tristari de vita alterius ob emolumentum temporale, nec gaudere de morte parentis propter hæreditatem, ut constat ex damnatione prop. 13. & 15. facta ab *Innoc. XI.* quamvis licite desideres emolumetuum tuum & hæreditatem, ita & hic.

§. 2. Burgh. *cap.* 1. *c.* 88. recte dicit, si mercator doleat homi- 295

nes non emere potius apud se quam apud alium, esse æmulationem licitam, si autem doleat, quia hoc est bonum alteri, & ipse ideo negligitur, est invidia; sed putant *Lorca & Burgh.* esse tantum veniale, quia non absolute dolet de bono proximi, nec hoc videtur ita graviter opponi charitati, nisi ex illo affectu moveatur ad removendum illud bonum proximi.

296 §. 3. Naturalis partus invidiæ est detractio, de qua dictum est *lib. 3. p. 2. a num.* 1190. Committitur autem etiam his aut similibus verbis: *nolo detrahere, nihil mali ipsi volo &c. hoc doleo, quod sit talis vel talis &c. quam dolendum est, quod ille homo hoc faciat &c.* Hæc omnia proficiscuntur ex corde invido vel inimico, & ipsa lædunt alienam famam: & licet forte nihil in particulari dicatur, tamen si ostendatur ejusmodi displicentia circa alterum, semper hæret animo auditoris aliquid malæ existimationis infixum.

De odio, videri possunt dicta *lib. 2. a num.* 182.

DUBIUM V.

De Gula.

ARTICULUS I.

Quid sit Gula.

297 „ RESp. Ea est inordinatus appetitus cibi & potus: opponi-
„ turque abstinentiæ, & committitur 5. modis. 1. Si edas
„ ante tempus. 2. Si nimis exquisita. 3. Si plus justo. 4. Si vo-
„ raciter. 5. Si nimis exquisite præparata, Laym. *lib. 3. sect. 4. num. 5. Unde resolves:*
„ I. Gula ex genere suo est peccatum tantum veniale: quia
„ nullum horum modorum repugnat præcise charitati Dei,
„ vel proximi.
„ II. Hinc probabile est, quod docet *Nav. Tolet. &c.* & non
„ repugnat *Laym.* secluso scandalo & aliis, veniale tantum esse
„ usque ad vomitum se cibo & potu implere idque etiam, si
„ quis vomat, ut iterato possit bibere: quod tamen Sa, *v. Comedere, aliique multi*, putant mortale, V. Bald. Escob. *t. 2. E. 2. cap. 5.*
„ III. Vix dubium est, licere esu aut potu, aliterve crare
„ vomitum, si is salubris esse judicetur.
„ IV. Mortalis interim censetur crapula ex accidente, & ni-
„ mia inordinatione, in his casibus. 1. Si quis gulæ causa violet
„ jejunia Ecclesiæ. 2. Si quis ex gula notabiliter ineptus fiat ad
„ functiones, ad quas sub mortali tenetur. 3. Si quis valde gra-
„ viter valetudini noceat, id advertens, secus, si leviter tan-
„ tum; ut v. gr. si febricitans haustu aquæ morbum augeat. 4.
„ Si continue fiant comessationes, & compotationes, ita ut ven-
„ ter pro Deo habeatur. 5. Si quis bibat ad perfectam ebrie-
„ tatem, de qua *infra. 6.* Si quis ex mera gula vescatur carni-
„ bus aut sanguine humano; tum quia id repugnat pietati de-
„ functis debitæ, tum quia est contra instinctum naturæ abhor-
„ rentis. Excusandum autem erit, si fiat causa medicinæ, alia-
„ ve justa causa, v. g. extremæ famis in obsidione; in qua ta-
„ men sic vitam conservare non teneris, Sanch. 1. *mor. cap.* 18.
„ Less. Laym. *num.* 3. Sa, Bon. Baldell. *lib. 3. cap.* 29. Sic etiam
„ excusant quidam lictores illos, qui, ut officium suum melius
„ administrent, haustu sanguinis humani se animare dicuntur,
„ præsertim cum sanguis, secundum multos, animatus non
„ fuerit. *V. Auct. cit.*
„ V. Ex genere quoque suo venialia sunt, quæ filiæ Gulæ dicun-
„ tur, nimirum ex parte animæ; 1. Hebetudo mentis, seu hu-
„ piditas nata ex crapula, v. g. ut non possit orare, &c. quæ fit
„ mortalis, quando quis inordinate bibendo vel comedendo vo-
„ luntarie fit ineptus ad intelligenda, vel præstanda ea, quæ
„ ad salutem illi sunt necessaria: vel ad quæ ex officio, aut
„ alias sub gravi peccato tenetur. Baldell. *num.* 15.
„ 2. Inepta lætitia, per quam intelligitur non quævis inordi-
„ nata, quæ omne peccatum sequitur, sed quæ movet ad can-
„ tiones obscœnas, actus turpes, saltus, vel choreas inhonestas,
„ &c. sitque mortalis, quando est inductiva alterius ad consen-
„ sum, vel delectationem mortalem, vel ad eam ordinatur. *Ibid.*
„ 3. Multiloquium.
„ 4. Scurrilitas, quæ ab inepta lætitia, & multiloquio differt,
„ quod illa sit in appetitu, istud in verbis: hæc in verbis & ge-
„ stibus; dicitque semper aliquam inhonestatem, licet (per se,
„ & secluso scandalo) venialem; v. g. scurrilia dicere, vel cane-
„ re, verum omittere; &c. ex levitate ad risum excitandum:
„ mortale tamen esse, si fieret causa delectationis venereæ, Bal-
„ dell. *loc. cit.* Escob. *t. 2. E. 2. cap. 4.*
„ Ex parte corporis, Immunditia, Vomitus, & Seminis ef-
„ fusio, quæ ultima, si voluntaria fit, mortale est. V. Laym.
„ *lib. 3. sect. 4.* Less. *lib. 3. cap. 3.* Baldell. *lib. 3. cap. 29.*

ADDENDA.

298 QUæst. 51. *Quid præterea notandum sit circa gulam?* Resp. Præter dicta *num.* 204. videri potest Gob. *in Quint. t. 5. cap.* 23. *ubi sect.* 2. comprehendit species gulæ hoc versu, *præpropere, laute, nimis ardenter, studiose*, & de eis fuse discurrit *S. 3. subs.* 2. 3. & 4. examinat, an liceat vel si obligatio comedendi carnes humanas in extrema necessitate, vel pro medicina, *Subs.* 4. etiam agit de potu sanguinis humani, *Subs.* 5. & 6. agit de comestione carnium crudarum, ceræ, cretæ &c. *Cap.* 29. *sect.* 4. examinat, an liceat bibere sanguinem pecudum, vel lixivium.

299 *Q. 52. An comedere sine necessitate pertineat ad vitium gulæ?* Resp. Negant *Maj. & Jo: Sanch.* sed dicendum est esse, uti cum *S. August.* docet S. Thom. 1. 2. *quæst.* 248. *art.* 1. *ad* 2. quia est inordinatio plus cibi sumere, quam conveniat sustentationi naturæ & bonæ habitudini corporis est tamen tantum veniale, per se loquendo.

300 *Q. 53. An sit licitum intendere delectationem, quæ capitur ex cibo & potu moderato?* Resp. §. 1. *Maj. Jo: Sanch. Bass. & alii* cum Moya *T. 1. tract. 6. d. 2. quæst.* 3. affirmant velut probabile, quia talis delectatio, secundum dicta *lib. 3. p. 1. num.* 894. non est de se mala, unde si absit immoderatio, non videtur tali actui plus malitiæ inesse, quam si quis se recreet audiendo musicam, spectando florem, odorando rosam, in quibus nihil videtur esse malitiæ, ergo licitum erit talem delectationem directe intendere: supponunt autem hi auctores cum *S. Bonav. Scoto* & ejus schola, Vasq. Arr. Ovied. Averf. Gob. in Quint. *t. 5. cap. 1. a num.* 106. aliisque plurimis, posse dari actus humanos in individuo indifferentes; quos alii plures admittunt saltem per accidens dari posse ratione ignorantiæ invincibilis vel inadvertentiæ, cum major pars hominum ignoret, aut, quando operandum est, non cogitet de obligatione referendi omnes actiones suas ad finem honestum. Ex eodem fundamento docent multi, quos refert Moya *a num.* 17. conjugi licitum esse intendere copulam propter delectationem. E contra damnatio hujus 8. prop. ab *Inn. XI.* reddit opinionem illam difficilem, *comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Pro explicatione fit

301 §. 2. Satietas potest duo significare, vel comestionem talem qua satisfiat fami, vel talem, quæ fiat majore quantitate, quam requirat sustentatio naturæ: si sumatur primo modo comedere ad satietatem nullum est peccatum; si secundo, est peccatum uti ex *SS. Aug. Greg. Isid. & Thom.* probat Card. *in 2. Criss d. 7. num.* 26. quia in hoc est aliqua immoderatio.

302 §. 3. Si quis voluptatem de se indifferentem, quæ capitur ex cibo vel potu, referat ad honestum finem, nullo modo peccat, uti cum *S. August.* tenent Palav. & Gob. *num.* 97. unde si quis comedat cibum necessarium propter voluptatem, referendo hanc voluptatem ad comestionem & utilem digestionem, sicuti revera a natura refertur ad eam, ideo enim voluit Deus esse voluptatem in cibo, ut eum comedamus & nutriamur, sicque referamus ad sustentationem vitæ; in hoc nihil est peccati, sed omnino ordinate agimus, secundum finem a natura & Deo intentum: neque verum est, quod tum comedamus propter solam voluptatem aut propter voluptatem tanquam finem ultimum, sed comedimus propter voluptatem subordinatam alteri fini honesto, nempe sustentationi vitæ, Carden. *num.* 12.

303 §. 4. Qui comedit vel bibit propter solam voluptatem saltem venialiter peccat, quia agit contra finem & ordinem a natura & Deo intentum in esu ac potu, qui est sustentatio vitæ; ille autem tantum censetur comedere vel bibere propter solam voluptatem, qui bibit vel comedit, quia in hoc est voluptas seu delectatio gestus; ibi sistendo; quod potissimum facit ille, qui comedit vel bibit aliquid superfluum, non necessarium, nec utile ad sustentationem vitæ; nam si sit utile ad sustentationem, tum saltem virtualiter assumitur, non propter solam voluptatem, sed etiam propter sustentationem vitæ, nisi fumens expresse aliter intenderet, Carden. *num.* 29.

304 §. 5. Audire musicam, videre flores, olfacere rosam aut alia sensuum oblectamenta quærere propter solam voluptatem, est veniale, quia regula omnium delectabilium in hac vita, secundum S. Thom. 2. 2. *quæst.* 141. *art.* 6. est necessitas aliqua hujus vitæ, vel utilis, vel convenientia, ergo si tales actus delectationis quærantur vel habeantur sistendo in tali delectatione, agitur contra ordinem rectæ rationis & naturæ: tum autem non sisto in delectatione, si bibam, ut refciam naturam, si audiam musicam ad pellendam tristitiam; si olfaciam aromata ad confortandum caput; si inspiciam colores ad habendam scientiam experimentalem rerum coloratarum, aut si similia delectabilia assumam ad honestam recreationem naturæ fessæ laboribus &c. tum enim nihil peccatur, quia ordinantur ad conveniens esse vitæ, sicque non assumuntur ob solam voluptatem.

305 §. 6. Quando dicitur, quod appetitus naturalis licite possit actibus suis frui, sensus est, quod licite possit gaudere de delectatione procedente ex suis actibus tanquam de fine obtento, ideoque quod possit gaudere propter solam voluptatem seu sistendo in delectatione, nam To *frui* dicitur respectu finis obtenti; e contra *uti* re dicitur respectu mediorum assumptorum ad finem, ideoque Seneca *lib. de vita beata cap.* 10. agens cum quodam Epicuri discipulo ait, *tu voluptate frueris, ego utor*: simili modo loquitur S. Thom. 1. 2. *quæst.* 88. *art.* 1. *ad* 3. ubi explicans *S. August.* eadem locutione utentem ait, *qui peccat venialiter, inhæret bono temporali, non ut finem, quia non constituit in eo finem, sed ut utens, referens in Deum, non actu, sed habitu.* Ex quo sequitur, quod appetitus naturalis non possit licite *frui* suis actibus, posse tamen eis *uti*, idest, posse moderatam delectationem de se indifferentem percipere, dummodo referat ad alium finem honestum.

306 §. 7. Hactenus dicta valent etiam de actu copulæ inter conjuges, hinc *Innoc. XI.* damnavit hanc prop. 9. *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omne penitus caret culpa ac defectu veniali*: e qua propositione plura dicentur *lib. 6. p. 3.* quando de Matrimonio. Ex hic dictis

307 *Colligitur*, sententiam S. Thom. 1. 2. *quæst.* 18. *art.* 9. *Suar. Bellarm. Fill. Laym. Rayn. Palav. Haun.* & aliorum fere innumerorum, quod non dentur actus humani in individuo indifferentes, videri conformiorem damnationi propositionum, ideoque si actus aliquis fiat modo humano, idest, cum advertentia & reflexione ad fines honestos, vel inhonestos, esse obligationem illum referendi ad aliquem finem honestum: & sic saltem mediate ad finem ultimum & Deum ipsum, qui est prima regula omnis honesti. *Conf.* nam si aliquid faciat intendendo laudem suam & sistendo in illa, peccata venialiter per vanam gloriam vel superbiam, quamvis laus sit bonum honestius quam delectatio cibi vel sentuum, ergo multo magis si intendat aliquam delectationem sensuum, sistendo in illa. Atque ex his melius intelliguntur illa, quæ diximus *a num.* 208. de obligatione referendi omnes actiones in Deum. Vide etiam dicta *lib.* 2. *num.* 132. Ex hic dictis

Infe-

Inferes, non tantum utile, sed necessarium esse, suis operibus præfigere intentionem bonam, præsertim mane: est tamen renovanda per diem, alioqui desinet, nec influet in actiones disparatas, maxime si per culpas aut negligentias etiam tantum veniales dissipetur: poteltque formari hoc vel simili modo pro cujusque devotione, & affectu.

Formula intentionis Matutinæ.

DEus, primum principium & finis ultimus rerum omnium, ecce opera cujus diei, & quidquid unquam alias facturus sum vel passurus, in unione omnium actionum & passionum Christi filii tui, B. V. M. & omnium SS. tuorum, in unione omnis beneplaciti tui, ac præcipue illius, quod in te de te ipso habes, offero Divinæ Majestati tuæ, imprimis

In agnitionem supremi tui in omnes creaturas dominii & potestatis, in suppletionem omnis laudis & gloriæ, quæ tibi negatur a dæmonibus, damnatis & peccatoribus: ex sincerissimo desiderio, ut agnoscaris ab omnibus, sicuti est in te Deus infinite perfectus; ut ameris, sicuti es propter infinitam bonitatem tuam amabilissimus; ut colaris & honoreris, sicuti es propter infinitam tuam excellentiam omni cultu & honore dignissimus.

Offero etiam in gratiarum actionem pro omnibus in me, in creaturas omnes, ac præcipue in electos, collatis beneficiis; quia nos creasti ex nihilo, acerbissima passione redemisti, sanctificasti per gratiam, adduxisti ad veram fidem & hucusque conservas; hisque omnibus vis æternam gloriam superaddere.

Etiam offero in satisfactionem pro omnibus peccatis & negligentiis meis: in refrigerium animarum in purgatorio, præsertim illius (*designa aliquam:*) ut in cœlum admissa te citius videat, amet, laudet & pro me intercedat.

Denique offero ad impetrandum propinquis, amicis, benefactoribus, uti & malefactoribus, incolumitatem; peccatoribus veniam & emendationem; mihi virtutes maxime necessarias, robur ad superanda vitia & tentationes mihi maxime periculosas, gratiam in fine vitæ & beatam mortem.

Quodcumque facio aut faciam, mi Deus, ideo esse volo, quia tibi placet a me fieri, qui propter te dignissimus es, cujus voluntas semper fiat: volo, ut ex hac intentione & purissimo tui amore omnes totius vitæ meæ actiones procedant secundum tuum Sanctissimum beneplacitum: tu dirige & dispone de me, per me, circa me sicuti scis & vis, pro tempore & æternitate. Amen.

Vitiatur hæc intentio, 1. Si simul intendas sensualitatem & commoditatem tuam. 2. Si quæras per tuum opus placere hominibus; gaudeas te ideo æstimari, amari, laudari, ideoque optes illud referri vel videri. 3. Si sciens Dei gloriam magis vel æque promoveri per opus occultum aut vilius, tamen malis facere publicum aut honoratius. 4. Si cum perturbatione, anxietate aut impatientia quæras aliquid agere, conquerendo & turbando te ipsum vel alios, si differatur vel non permittatur. 5. Si turberis, quando aliquid non succedit tibi gloriose. 6. Si ideo facias, ut te non redarguat conscientia; ut quietus sis & interiore pace fruaris; ut tibi ipsi satisfacias tibi, ut ipsi vel aliis non videaris malus. 7. Nec ipsum gaudium & consolatio in actione bona est certum signum puræ intentionis, sæpe enim illa interna solatia amantur propter se & non propter Deum, quod tum est, si tamdiu duret dilectio, quamdiu durat dulcedo. *Ricardus in Cant. c. 6.*

ARTICULUS II.

Quid sit Ebrietas?

308 „ RESp. Malitia ebrietatis plenæ & perfectæ, in eo consistit,
„ quod quis sine justa & gravi causa, tantum ob voluptatem, aut ingluviem, sciens, volens privet se usu rationis; non simpliciter, id quod fit in somno, modo naturali instituto ab authore naturæ, ad virium & imaginis Dei conservationem; sed violenter, & modo innaturali, & rationem perturbando, & Dei imaginem deturpando, in modum amentis, bruti ac simul insuper privando se proxima potestate utendi ratione ad omnem subitam necessitatem. Ita docent commun. Doct. *Unde resolves*
„ I. Perfecta ebrietas, qua prædicto modo ratio plane sopitur,
„ est ex genere suo mortale, quia censetur Deo injurium, ejus imaginem sic deturpare. Est communis Doct.
„ II. Non est peccatum, inebriare se ex præscripto Medicorum, si aliter sanitas recuperari non possit. *Sylv. Caj. Laym.*
„ III. Non item est peccatum, si quis cogatur intento ense. *V. Less. l. 4. c. 3. d. 4. n. 37. Az. Regin. Baldell.*
„ IV. Mortale est, alium inebriare velle, vel provocare ad
„ æquales haustus, cum intentione inebriandi, aut advertentia
„ securitæ ebrietatis in se aliove. *Less. l. c.*
„ V. Si justa causa est, ut v. g. si grande malum non possit aliter impediri, nisi author inebrietur, licet eum inducere ad
„ ebrietatem, quæ saltem ipsi non sit voluntaria, ut scilicet præter intentionem, ideoque inculpabiliter inebrietur, v. g. vinum fortissimum, aut medicatum propinando, cujus vi ignorata decipiatur. Unde sic posses inebriare eos, qui alioqui essent prodituri urbem, vel te abducturi. *Less. l. c.* & Sanch. *l. 2. de Matr. dist.* 11. An vero hoc casu liceret inducere ad ebrietatem ipsi voluntariam, dubium est, Less. *n.* 32. affirmat, quia, inquit, licet suadere & inducere ad minus malum, ut impediatur majus Laym. *l. 3. f. 4. n. 6.* rectius negat, quia nullo casu licet inducere ad peccatum.
„ VI. Si quis non prævidit periculum ebrietatis, & sic vino
„ captus est, aut in auram extens, vento turbatus est, nec hoc
„ prævidit, vacat culpa: Unde multi excusantur, qui prudenter sæpe judicant, adhuc se hausturum facere posse sine noxa: definent tamen prudenter id judicare, si contrariam de se experientiam habeant.
„ VII. Si quis post potum discernere adhuc possit inter bo-
„ num & malum, licet nonnihil phantasia turbata sit, aut se-
„ quatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant
„ duplicia vel domus gyrari videatur, nondum plena est ebrietas,
„ ideoque tantum peccatum veniale quamvis ex gravioribus, si
„ deliberate sit commissum. *V. Laym. l. c.*
„ VIII. Plena ebrietas notatur ex his signis quæ dat Less. *nu.*
„ 30. & *Regin.* 1. Si quis non meminerit dictorum factorum,
„ quomodo vel quando domum deductus, 2. Si commisit ea,
„ quæ nunquam alias sana mente solet, v. gr. si præter morem
„ turpia sit locutus, turbarit domum, uxorem verberarit, &c.
„ IX. Mala in ebrietate commissa, si prævisa non sunt, aut si
„ adhibita cautio, culpa vacant.

ADDENDA.

QU. 54. *Quid circa ebrietatem & potationes sit præterea addendum?* R. Seqq. 309

§. 1. Ebrietas quandoque sumitur late & quasi materialiter, tumque definitur, *excessus in potu, sine justa causa factus, usque ad privationem rationis*: quandoque stricte & formaliter, prout opponitur sobrietati, sicque definitur *excessus in potu, voluptatis causa factus usque ad privationem rationis*: hinc AA. communissime in descriptione ebrietatis meminerunt *concupiscentiæ, delectationis, voluptatis e potu*, uti habent *S. Th.* 1. 2. *q.* 88. *art.* 5. *ad* 5. & 2. 2. *q.* 150. *art.* 1. & 2. *O Caj. ibid.* Alensis *p.* 2. *qu.* 160. *memb.* 3. Bann. 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. *d.* 5. Salmer. *t.* 12. *tr.* 12. *sub med.* Az. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 22. *qu.* 5. Valent. *t.* 3. *d.* 9. *q.* 3. *p.* 1. Less. *l.* 4. *c.* 3. *n.* 13. & 27. Laym. *l.* 3. *f.* 4. *n.* 5. Manig. *p.* 2. *c.* 7. Pasq. *in moral. q.* 386. Villal. *t.* 2. *tr.* 40. *diff.* 6. Fagund. *de præc.* 4. *Eccl. l.* 1. *c.* 1. *n.* 11. Fill. *tr.* 30. *n.* 12. Dicast. *de just. l.* 1. *d.* 3. *n.* 104. Castr. *t.* 7. *d.* 3. *p.* 5. Mastrius *mor. d.* 15. *nu.* 147. Stoz. *l.* 1. *p.* 3. *nu.* 519. Bosco *de Præn. d.* 7. *f.* 10. *n.* 344. Bass. *v. Gula, n.* 5. Sangall. *t.* 5. *tr.* 3. *f.* 3. *q.* 2. Spor. *in Dec. t.* 1. *c.* 7. *f.* 2. *n.* 69. Tamb. *p.* 2. *t.* 1. *c.* 3. Gob. *in* 5. *t.* 5. *c.* 5. *f.* 2. *num.* 9. Busemb. *supra*, Reiffenst. *t.* 3. *d.* 3. *q.* 6. *n.* 45. Neuff. *d.* 24. *n.* 101. Ratio autem est, quia sicuti ad sobrietatem spectat moderari concupiscentiam potus & delectationem ex illo, ita ad ebrietatem sobrietati oppositam moveri concupiscentia nimia & delectatione potus. Cum hoc tamen stat, quod ebrietas etiam illa, quæ fit non ex causa voluptatis sed ex alia causa non justa, v. g. ad alios recreandos, ad vincendum per æquales haustus &c. etiam sit mortalis. Et rationes, quibus probatur ebrietatem etiam unicam esse peccatum mortale, videri possunt apud Gob. *c.* 6. *a n.* 18. In quo autem præcise ejus malitia consistat, examinat fuse *a n.* 26. & 36.

310 §. 2. Inebriare se formaliter, id est, voluntatis causa, ita est malum, ut nunquam sit licitum, nullos enim potest esse casus, in quo voluptas illa tanti fiat, ut propter illam fas sit exturbare rationem, *Gob. c.* 17. *nu.* 2. dicens etiam *c.* 6. *n.* 52. si quis ex sola voluptate sibi conciliaret violentum lethargum seu talem somnum, qui non posset citius depelli quam ebrietas, eum similiter peccaturum mortaliter. Vide tamen dicenda *n.* 326.

311 §. 3. Licere se inebriare ex præcripto Medici ad recuperandam sanitatem, si desit aliud medium, docent AA. *num.* 316. citati; item *Sylv. v. Ebrietas quæst.* 3. P. Ledesm. *t.* 23. *cap.* 3. Nav. *c.* 23. *n.* 119. Tol. *l.* 8. *c.* 61. Sa *v. Ebrietas n.* 4. Armill. *v. Ebrietas c.* 5. Tann. 2. 2. *d.* 3. *q.* 4. *d.* 3. *n.* 53. Dian. *p.* 6. *t.* 7. *R.* 44. Bon. *t.* 2. *d. ult. q.* 1. *p.* 1. *prop.* 1. *n.* 3. Naldus *v. Ebrietas n.* 2. Jac. March. *in Pastor. p.* 2. *c.* 4. *q.* Alv. 1. 2. *d.* 147. *n.* 4. *Reg. l.* 22. *c. ult. n.* 55. Rayn. *de vitet. & vitiis l.* 6. *f.* 2. *c.* 6. *n.* 11. Baldell. *l.* 3. *d.* 30. *n.* 23. Steph. *t.* 1. *d.* 5. *n.* 76. Loth. *tr.* 18. *art.* 8. Pontius *d.* 22. *q.* 12. *n.* 103. Illf. *tr.* 4. *d.* 1. *n.* 54. aliique plurimi cum *Vind. Gob. ad* 14. *prop. n.* 27. Rationem dant, quia sicuti licitum est se perpetuum privare brachio vel pede, ut servetur totum corpus, ita multo magis ad breve tempus usu rationis; non enim est inebriatio formalis, sed materialis & ex justa causa: ac re ipsa talis potus est necessarius ad conservationem vitæ, temperantia autem permittit hoc sumere, quod ad illum finem est necessarium, uti habet *S. Th.* 2. 2. *c.* 141. *art.* 6. Atque ex his inferunt multi licitum esse se inebriare, si quis mortem intentet, nisi te inebries; sed huic, & etiam priori doctrinæ repugnant alii cum *Mendo d.* 13. *q.* 14. putantes ebrietatem esse intrinsece malam, non aliter ac est pollutio, maxime cum ebrietas sit per se causativa iræ, rixarum, cædium, blasphemiarum, impudicitiæ &c. Et huic sententiæ quoad ultimam partem favet *S. Aug. serm.* 232. *de tempore*, *Etiamsi ad Iboe veniretur, ut tibi diceretur: aut bibas aut morieris, melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.* Putat quidem *Vind. Gob. a num.* 38. rationes allatas facile solvi: quod autem *S. Aust.* attinet, dicunt *Less. Dicast. & Illf.* illum loqui de casu, quo in contemptum religionis vel virtutis bibendum esset, verum *S. August.* id non minuat; hinc *Gob. n.* 12. suspicatur *S. August.* ob probabilitatem contrariæ sententiæ suadere, potius mortem esse oppetendam quam causandam privationem rationis.

§. 4. Numquam est obligatio se inebriandi, etiam pro conservanda vita, tum quia contraria opinio, quod id non liceat, est probabilis, tum quia nemo tenetur per media extraordinaria conservare vitam, *Gob. a nu.* 43. Quod si ebrietas præscriberetur tanquam medicina, & vita tua esset necessaria Reip. aut si in peccato mortali esses, & tempotus non posses contritionem elicere, adhuc probabile est te non teneri, quia probabile est etiam in illis casibus non licere: Et suppolita veritate hujus sententiæ, si quis moreretur, se inebriaretur, putant aliqui fore Martyrem, quia moreretur pro honestate & defensione virtutis, sed cum causa Martyrii credi debeat fide divina; sententia autem illa, quod tum non liceat se inebriare, sit incerta, difficile est defendere fore Martyrium: nihilominus *Gob. sect.* 5. & 6. ex eo probabiliter putat fore Martyrium, quod actus virtutis etiam non præceptus possit esse causa Martyrii, nemo autem negabit talem agere sobrietatis: & hujus sententiæ videtur esse *S. Aug.*

supra,

supra, ubi ait, *qui ebrietati resistit, si cum Dei adjutorio perseverare voluerit, & pro ipso illa aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad Martirii gloriam reputabit.*

313 §.5. Ad morbum gravem, etiam non lethalem, curandum aut cavendum, licitam esse inebriationem docent multi cum *Gob. a n.* 15. si aliter curari aut caveri nequeat, quia licitum est tantum cibi & potus sumere, quantum necessitas vitæ & valetudinis postulat: & hanc sententiam post *Caj. Tol.* & alios defendunt Bouderv. *p.* 1. *qu.* & alii apud *Mendo q.* 14. sed hic multo magis contradicunt *S. Aug. Angel. Tabien. Mendo* & alii.

314 §.6. Si alicui pes esset abscindendus, non liceret inebriatio ad avertendum sensum doloris, quia potus est institutus ad vitam & valetudinem tantum; hinc etiam non liceret inebriatio, ut alium vel me ipsum liberem tristitia aut melancholia, *Gob. a n.* 18. Licitum tamen est ob has causas bibere usque ad hilaritatem, *Gob. n.* 26. contra *Dicast.* Quod si quis etiam recreationis causa ita comedat aut bibat, ut intra duas horas commode studere nequeat, putat *Gob. n.* 29. eum peccare, quia regula temperantiæ plus non permittit, quam quantum satis est ad vitæ & officiorum necessitatem, attamen non est nisi veniale. Addunt *Escob.* & alii cum *Gob. n.* 34. si casus esset, ut sitis valde vehemens non possit extingui, nisi sumpto potu usque ad privationem rationis, id fore licitum, quia finis potus est sitim restinguere, ergo licitum est hanc potu restinguere, quamvis per accidens sequatur ebrietas, sed puto casum illum non esse moralem, cum sitis possit aliter restingui: & re ipsa potius aliquo tempore ferenda esset sitis & paulatim restinguenda, quam tali violento medio pellenda.

315 §.7. Nec licita est inebriatio sui ad conservandum honorem, cum enim honor non sit proprie honorati, neque sit ita necessarius ad vitam, merito censetur esse quid minus, quam bonum usus rationis, *Gob. nu.* 7. Neque licita est ad evitandam gravem inimicitiam; ad vitanda tamen verbera valde atrocia putat *Gob. n.* 10. probabile esse, quod liceat, sed alii merito dubitant. Vide *Vind. Gob. ad propos.* 15.

316 §.8. *Less.* excusat Indos a mortali, qui tabaco se inebriant, inducendo somnum in se, eo quod privare se ratione per somnum non sit peccatum: *Dicast. & Gob. c.* 31. dicunt peccare mortaliter, quia etiam potus vini esset mortaliter malus, quamvis in solo somno privaret ratione. Idem dicunt *Cajet. & Val.* eo quod utraque ebrietas sit ob voluptatem quæsita: & non tantum privet usu rationis, sicuti somnus, sed etiam potentia proxima ad usum rationis, quod non facit somnus; nam homo a somno excitatus potest statim uti ratione: e contra sic ebrius, quamvis excitaretur a somno, non posset ratione uti. Quod si somnus facile depelli posset, tumque adesset potentia utendi ratione; *Gob.* excusat a mortali. hinc etiam omni culpa vacant, qui ex consilio Medicorum hauriunt fumum, licet per breve tempus vertigine acti, nesciant, ubi stent. Etiam docent *Less. Dicast. & Gob.* eos peccare graviter, qui cubant super lupulum, & ejus olore se privant ratione, Illis autem *t.* 4. *d.* 1. *n.* 53. putat talem inebriationem non esse graviter prohibitam, quia caret magno voluptatis illicio, sed ratio ista non videtur firma, nam præcipua malitia inebriationis desumitur ex hoc, quod extorbetur ratio sine potentia proxima eam reducendi: & *Conf.* nam nemo est Dominus, sed tantum administrator suæ rationis, ergo qui sine sufficiente causa se privat usu & potentia ad illam, graviter agit contra naturam & Deum, sicuti graviter ageret contra jus alterius, qui eum privaret usu & potentia suæ domus. Tales tamen aliter quam potu se privantes ratione non debent confiteri se ebrios fuisse, nam non est peccatum per excessum circa voluptatem gustus, sed addere debent modum, quo id factum est; nam est inebriatio distinctæ speciei: hinc etiam docet *Dicast.* si quis se pane ex malignis granis vel herbis confecto sine causa inebriet, quod fieri potest, esse aliam specie ebrietatem, quam quæ ad potum pertinet.

317 §.9. *Aug. Tann. Fagund. Gob. c.* 6. *n.* 37. universaliter docent ebrietatem nullam esse mortalem, nisi diu privet usu, & potentia rationis: hinc nemo damnat eum mortalis, qui subita ira, vel girando se redditur rationis impos per *Pater & Ave*; longum tamen tempus videtur esse una hora. *Si dicas*, usus rationis est in supremo genere bonorum, ergo pejus est per quadrantem carere potentia utendi, quam per mensem centum aureis. R. etiam Missa est in supremo genere bonorum spiritualium, & tamen qui non persolveret eam, ad quam se liberaliter obligasset, non peccaret graviter, uti tenent multi relati *l.* 3. *p.* 2. *nn.* 775. sunt enim multa in tali superiore genere, quæ tamen in certis circumstantiis censentur absolute exigua; Vide Gob. *in Exp. t.* 3. *n.* 489. Nec valere semper tales comparationes, ostendit *Lugo de Just. d.* 14. *n.* 24. Vide etiam *Vind. Gob. ad prop.* 16.

318 §.10. Qui per experientiam scit se communiter inebriari, quando addit hæc, aut illa consortia, hoc vel illo modo bibit, tenetur sub mortali caveré, nec absolvi potest, nisi hoc proponat, uti constat ex dictis *a nu.* 252. Similiter peccat mortaliter, qui bibit, sciens adesse periculum ebrietatis; ille autem scit adesse periculum, inquit Gob. *in Quint. t.* 5. *c.* 8. *n.* 20. citans alios, qui bibit, probabiliter putans secuturam ebrietatem, vel timens, & dubitans, vel suspicans secuturam; unde antequam pergat, debet ex prudente motivo deponere ejusmodi opinionem, dubium, aut suspicionem, alioquin non potest dici habuisse ignorantiam, vel inadvertentiam secuturæ ebrietatis. Quod si quis sciat se multum bibendo fore ebrium, si postea in aerem exeat, aut vehatur, non autem fore, si domi quietus maneat, hic bibendo non peccat graviter, si proponat non exire, & soleat servare tale propositum; quod si servare non soleat, peccat graviter exponendo se periculo proximo ebrietatis. Gob. *n.* 84.

319 §.11. Si quis se inebriet, non advertens ebrietatis periculum, non peccat graviter, uti dictum est *a n.* 16. Recte tamen docent *S. Th. Nav. Val.* aliique communiter eum, qui sæpe fuit ebrius, semper sufficienter advertere, vel posse, & debere advertere, ideoque semper peccare mortaliter: unde qui confitetur se intra mensem semel vel iterum fuisse ebrium, si sit vir intelligens, merito interrogatur, an præviderit; si autem dicat intra mensem decies factum, supponi debet semper peccasse mortaliter, *Gob. n.* 27.

320 §. 12. Qui nimio potu causat in se podagram, gravem capitis dolorem, nauseam stomachi ad octo vel plures dies, peccat graviter contra charitatem propriam, uti vult *Gob. c.* 10. *nu.* 15. & 20. imo contra jus Dei, abutens corpore, & valetudine, cujus dominus non est, sed tantum administrator, & custos: & hoc a fortiori tenent *Caj. Less. Bald.* & alii, qui dicunt nocentem sibi in naturalibus sic peccare, sicut peccaret nocens alteri, si quis autem alteri tales molestias causaret, utique peccaret mortaliter, ergo.

321 §.13. Recte docet cum communi Dicast. Gob. *c.* 15. *a num.* 19. Burgh. *c.* 15. *cent.* 99. eum graviter peccare, qui, quamvis non intendat; tamen ex amicitia, & urbanitate, etiam secundum morem patriæ, alium invitat ad hausus, quibus probabiliter præviderit inebriandum; quia invitat ad aliquid intrinsece malum, & mortale, quod ab altero absque mortali fieri non potest. Hinc etiam graviter peccat, qui sine rationabili causa amicum ad prandium invitat, quem scit communiter redire ebrium, quia exponit illum periculo proximo ebrietatis, Gob. *n.* 50. Conqueritur de ejusmodi incitantibus ad potum *S. Aug.* serm. 231. de tempore, ubi inter cætera hæc habet; *Certa bibendi lege contenditur, qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine.... o infelicitas generis humani! quam multi inveniuntur, qui ebriosos, & luxuriosos amplius, quam oportet, cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus vel unum calicem dissimulant dare! .... Quando animalia ducuntur ad aquam, ubi saturaverunt sitim suam, etiamsi supra aquam ipsam diutius teneantur, repleta siti bibere nolunt omnino nec possunt; considerent ebriosi, si non pejores animalibus judicandi sint.... Et quod pejus est, aliqui clerici, qui hoc deberent, ipsi cogunt aliquos plus bibere, quam expedit .... Si & te, & alium inebriaveris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum.*

322 §.14. Qui alium ad potationes adducit, sicque causa est, ut negligat labores ad sustentationem suorum necessarios, aut ut non possit solvere debita, aut ut furetur, peccat, & tenetur restituere illis, qui talem injuriam patiuntur, quia est causa talium damnorum, quæ ex potatione sequuntur, ad quam inducit. Gob. *cap.* 12.

323 §.15. Qui exemplo alium inducit ad ebrietatem, potest peccare graviter ratione scandali; sæpe tamen, qui solent imitari alios bibentes, sunt tales, ut licet non haberent exemplum, se inebriarent, & tum, qui præit exemplo, non peccat peccato scandali. Nav. Laym. Gob. *n.* 45.

324 §.16. Qui, quando potest sine incommodo, non impedit alienam ebrietatem, peccat graviter contra Charitatem; per vim tamen non est aliquis impediendus, nisi imminet extremum malum, quia vim facere, spectat ad solam potestatem publicam. *Lugo.* Quod si aliter negato vino prævideretur, v. g. blasphematurus, permitti deberet ebrietas, utpote minus peccatum quam blasphemia. Gob. *n.* 54.

325 §.17. Qui stultum, vel puerum necdum ratione utentem inebriat, per se loquendo non peccat graviter, quia jam antecedenter caret usu, & potentia proxima rationis: qui tamen puerum sæpius inebriaret, videtur peccare, tum quia certo nocet ejus valetudini, tum quia causat in eo habitum malum bibendi, qui utentem ratione ad similes potationes inclinabit. Caram. Gob. *c.* 13. *a n.* 69.

326 §.18. Non est licitum alicui per pharmacum tollere appetentiam vini, si inde imminet illi grave incommodum; alioquin videtur licere, quia ordinarie plura bona obvenient abstinenti quam appetenti. Gob. *c.* 70. An autem licitum sit dare, vel sumere prælervativa ebrietatis, tractat Bouderv. *pag.* 109. & *seqq.* Quid vero conlilii dandum sit marito, qui conqueritur uxorem suam esse bibulam, suggerit Gob. *c.* 47. *n.* 48. Et remedia physica contra ebrietatem, affert idem Gob. *c.* 51. *f.* 2. Moralia autem *f.* 7. & 4.

327 §.19. Propinare in sanitatem alicujus, re ipsa apprecando sanitatem, per se loquendo, est laudabile, sed velle illo potu inducere Deum ad sanitatem alteri dandam, foret superstitio, quia esset per actum de se indifferentem, & non spectantem ad Dei gloriam, velle movere Deum ad aliquid faciendum, quod est superstitiosum. For. Gob. *c.* 13. *a n.* 67. Bibere autem in fine hausum, quem vocant benedictionem S. Joannis, est etiam, per se loquendo, laudabile, quia fit, vel ad significandum, quod continuanda sit mutua Charitas, quam S. Evangelista semper commendabat, vel ad precandum, ut intercedens faciat non obesse cibum, & potum sumptum, sicuti ipse creditur sine damno venenum bibisse: sæpe tamen est per accidens peccatum, ut si propinetur illi, qui advertitur esse in proximo periculo ebrietatis. Gob. *f.* 1.

328 §.20. Judex, qui inebriat reum, ut sic inducat ad fatendum crimen, multipliciter peccat, 1. Quod inducat ad ebrietatem. 2. Quod crimen eliciat non servata juris forma: hinc ex illa scientia, utpote illegitima, nec juridica, illicite procederet ad sententiam, vel torturam. Less. Laym. Gob. *n.* 37.

329 §.21. Si quis ex gravi causa faciat inebriari alterum ad eliciendа secreta, quæ alter tenetur manifestare, multi dicunt non peccare, si ad materialem tantum ebrietatem inducat; si autem vult cognoscere talia, quæ alter non tenetur, posset tamen bona conscientia manifestare, videtur peccare, quamvis ad materialem tantum ebrietatem inducat, quia alter est rationabiliter invitus ad talem ebrietatem, & modum eliciendi secreta, si vult cognoscere ea, quæ alter bona conscientia revelare non potest, multo magis peccat. Gob. *n.* 35.

330 §.22. Quamvis ebrius non plus credendum sit quam fatuis vel somniantibus. Gob. *c.* 19. *n.* 61. Ideoque non possit Judex in eum, qui in ebrietate crimen de se edicit, nequidem specialiter requirere, Gob. *a nu.* 65. tamen qui expertus est se in ebrietate sponte solere vera secreta prodere, admittit duplex peccatum, si se inebriet, quia hic exponit se etiam isti periculo revelandi secreta, Gob. *n.* 55. Idem est de illo, qui dum interrogatur, prodit, si prævideat periculum, ne inebrietur, & sufficienter non præcaveat. Gob. *n.* 57.

331 §. 23. Qui reum ad mortem damnatum, & rite dispositum inebriaret, eo fine, ut cruciatus & mortem non sentiret, peccaret graviter, quia hic non est finis potus, neque est ratio sufficiens tollendi rationem tum maxime necessariam. Tann. Dicast. Gob. *c.* 13. *n.* 38.

332 §.24. Injuste in custodia detentus, non peccat inducendo custodes ad materialem ebrietatem, peccat tamen, si inducat ad formalem, etiamsi adesset periculum mortis, quia est intrinsece malum inducere aliquem directe ad peccatum, quidquid contradicere videantur *Less. & Bald.* Si autem juste detinetur, peccat, licet ad materialem tantum ebrietatem inducat, partim quia inducit ad aliquid de se malum, secundum dicta *num.* 48. partim quia est causa injusta graviorum malorum, quæ patientur custodes. Gob. *n.* 30.

333 §. 25. Licere inebriare eum, qui decrevit malum ingens patrare, si nequeat alia via impediri, docent etiam plures, uti relatum est *l.* 2. *n.* 224. Oppositum tamen velut probabilius tenent iidem; item Arsdek. *in qq. singul. q.* 11. & Burgh. *cent.* 3. *cas.* 68.

334 §.26. Qui in ebrietate solet percutere uxorem, & liberos, aut damna inferre aliis, peccat etiam contra pietatem, aut justitiam; si se inebriet, teneturque compensare damna, si in ebrietate inferat, cum sint satis prævisa in causa, neque adhibeatur sufficiens præcautio, ut suppono. Gob. *c.* 19. *f.* 1.

335 §.27. Qui castitatem amant, fugere debent potationes immoderatas: S. Paulus *ad Eph.* 5. *v.* 18. ait *nolite inebriari vino, in quo est luxuria*: Et Aristoph. apud Athen. *l.* 10. *c.* 15. recte dixit, *vinum Veneris lac*. Similiter S. Hier. *ad c.* 1. *Epist. ad Titum*, *v. non vinolentum*, *ait*, *nunquam ego castum ebrium putabo*; & *Epist.* 22. *c.* 4. *vinum*, & *adolescentia duplex incendium est voluptatis*.

De Signis ebrietatis, optime Gob. *c.* 21. ex Juristis & Theologis.

De pœnis jure Canonico, & civili in ebriosos ipsos statutis vide eundem Gob. *c.* 22. An autem is, qui in ebrietate aliquem occidit, plecti debeat pœna ordinaria, aut extraordinaria, an nulla; vide eundem *c.* 20. *f.* 2.

DUBIUM VI.

Quid sit Ira?

336 „ Resp. Est inordinatus appetitus vindictæ: quæ inordinatio, „ secundum *D. Th.* dupliciter fieri potest. 1. Ex parte modi „ irascendi, ut v. g. si nimium interius exardescas, vel exterius „ per signa nimis patefacias. 2. Ex parte objecti, ut si vindi„ ctam appetas, plane injustam ob causam: vel si justo majo„ rem, v. gr. optando inimico mortem, quam non est meritus, „ vel exequendam propria authoritate; vel denique licet vindi„ cta justa sit, non tamen eam appetas ut justam, sed ut satia„ tivam animi tui malevoli. *Unde resolves.*

„ I. Si ordinate appetatur vindicta, non est peccatum iræ, „ ut cum Superiores irascuntur culpis subditorum, eosque pu„ niunt, seu vindicant.

„ II. Ira inordinata primo modo ante dicto, est ex genere suo „ veniale, potest tamen fieri mortale ex accidente, ut si adda„ tur blasphemia, maledictio, scandalum.

„ III. Ira inordinata, secundo modo, est ex genere suo mor„ tale, quia est directe contra charitatem. Baldel. *l.* 3. *d.* 21.

„ IV. De filiabus iræ, quæ partim sunt in corde, ut indigna„ tio, & tumor mentis; partim in ore, ut clamor, blasphemia, „ contumelia, maledictio; partim in opere, ut rixæ, pugnæ, „ seditiones, vulnera, diversimode loquendum est, secundum „ regulam supra datam. Nam 1. Indignatio, quæ est inordinatus „ affectus ex eo, quod quis reputat se indigne a tali tractari, „ communiter est veniale: imo si ex justo rationis judicio proce„ dat, nullum est. Posset tamen esse mortale, si crescceret usque „ ad deliberatum odium, & contemptum personæ gravem. 2. Tu„ mor mentis, quo quis morose excogitat diversas vias vindictæ, „ iisque cogitationibus animum tumefacit, quale peccatum sit, ju„ dicandum est ex qualitate vindictæ quæ excogitatur. V. Tol. „ *l.* 8. *c.* 58. 3. Clamor, cum iratus extollit vocem. multa inordi„ nate, & confuse effundens, est veniale communiter, nisi aliud „ addatur. 4. Blasphemia est mortale, de qua supra *l.* 3. *t.* 2. *c.* 1. „ 5. Contumelia, qua quis proximo malum aliquod objicit, cum „ intentione illum inhonorandi, est ex genere suo mortale.

„ Dixi, *animo inhonorandi*, quia animo corrigendi, humilian„ di, aliave ratione, potest Superior verbum aliquod alias contu„ meliosum objicere; quomodo Christus vocavit Apostolos stultos; „ & Apostolus Galatas insensatos. In quo tamen peccari potest, „ si modus debitæ correctionis excedatur, vel subditus gravius de„ honoretur, quam per delictum meruit. V. Bald. *disp.* 34. *n.* 16.

„ Item, ut docet *Caj.* potest contumelia esse venialis tantum, si „ sit parva tantum; vel si sit tantum materialis, sine intentione „ dehonorandi, modo non sequatur læsio notabilis honoris proxi„ mi. Et sic excusantur, saltem a mortali, multi parentes, dum „ filios vocant asinos, &c. Item mulieres, pueri, & infimæ sor„ tis homines, convitiis se onerantes; quia cum fides iis non ha„ beatur, non lædit graviter honor. V. Bon. *t.* 3. *q.* 2. *p.* 5. De„ nique si joci causa, & per convenientem recreationem, leves „ defectus objiciantur, urbanitas est, secundum S. Th. 2. 2. *q.* 72. „ *art.* 2. dummodo alter non contristetur, nec ad iram moveatur.

„ V. Contumelia etiam fit facto, tum indirecte, ut si ima„ ginem, vel literas alterius conculces, comburas; tum directe, „ ut si virum honestum fuste cædas, ad januam ejus cornua, „ &c. apponas, vel repræsentes aliquid, quod honorem alterius „ lædat. Huc spectat subsannatio, illusio, & derisio, quando „ fit signis, ut naso rugato, labiis extensis, &c. intendendo pro„ ximi confusionem; quæ si sit gravis, vel saltem proximus de „ ea graviter contristetur, mortalia sunt, Bon. Mol. Bald. *l.* 3. „ *d.* 3. & *c.* ex *S. Th.* Circa quæ nota. Quod qui per contumeliam „ læsit alterius honorem, teneatur hunc restituere, etiam si fa„ ma non sit læsa: Hoc autem fieri potest, vel per honorificam, „ & amicam salutationem vel invitationem ad mensam, vel pe„ titionem veniæ (etiam subinde flexis genibus, & coram testi„ bus) prout læsio fuit gravis. Lug. *de Pœn. d.* 15. 53. Adde, quod „ contumeliæ mortalis qualitatem in Confessione explicare non „ sit necessarium, ut contra *Fill. & c.* docet Az. Sa, Mol. Lug. „ *d.* 16. *n.* 269.

„ VI. Maledictio, qua quis optat, vel imprecatur alteri malum, sub ratione mali, est ex genere suo mortale.

„ VII. Rixæ, si modum non excedant, uti & leviculæ pu„ gnæ, veniales sunt: secus, si progrediantur ad seditiones, vul„ nera, cædes: suntque hæc communiter peccata ex parte in„ cipientis rixam, alter enim potest se defendere, cum modera„ mine inculpatæ tutelæ.

DUBIUM III.

Quid sit Acedia?

„ Resp. Acedia, sive animi tædium, potest ex D. Th. 2. 2. *q.* „ 35. *art.* 2. dupliciter usurpari. 1. Generaliter, pro omni „ animi remissione in exercitio virtutum, eo quod labor aliquis „ sit adjunctus. 2. Particulariter, pro tristitia & tædio de divi„ na amicitia, eo quod per virtutem exercitia laboriosa servari „ debeat, & sic amicitiam illam non curet. *Unde resolves.*

„ I. Acedia accepta primo modo, tum demum est peccatum „ mortale, cum ideo committitur opus vetitum sub mortali.

„ II. Acedia accepta secundo modo, ex se est mortale, quia „ repugnat charitati Dei.

„ Ex quo de filiabus Acediæ quoque facile judicari potest, „ quæ sunt sequentes.

„ I. Malitia, qua quis odio habet bona spiritualia, & vellet „ ea non esse; aut qua ipsum pœnitet beneficisse, vel imple„ visse id, ad quod tenebatur, aut qua contemnit Dei benefi„ cium, v. g. desiderando non fuisse natum, aut agnovisse Chri„ stum, &c. Est autem ex genere suo mortale.

„ II. Pusillanimitas, & desperatio de salute, quæ mortale quo„ que est.

„ III. Rancor, quo ii sunt fastidio, qui ad spiritualia indu„ cunt.

„ IV. Torpor, cum bona fiunt non cum debito fervore.

„ V. Evagatio mentis, qua quis in exercitio spiritualium e„ vagatur circa illicita; sive per cogitationem, & dicitur curio„ sitas; sive per locutionem, & dicitur verbositas; sive per in„ quietudinem, & dicitur inquietudo; quæ communiter sunt ve„ nialia. V. D. Th. *q.* 35. Laym. *l.* 2. *t.* 3. *c.* 9. Tol. *l.* 8. *c.* 70.

„ Culpabilis autem evagatio mortalis erit, quando notabilis „ est, & attentio requiritur ad implendum præceptum obligans „ sub mortali, v. g. in recitandis Horis canonicis, celebranda, „ vel audienda Missa, Regin. Palaus *t.* 9. *d.* 1. *p.* 3. Trull. *l.* 1. *c.* 6. „ *d.* 1. contra Tamb. *de exped. sacrif. l.* 2. *c.* 3. ubi docet, distractum „ esse voluntarie & per notabile tempus inter sacrificandum ex„ tra Canonem, esse tantum veniale, licet concedat, sub ca„ none, præsertim circa consecrationem, esse mortale, propter „ gravem irreverentiam, & periculum erroris.

„ Dixi, *ad implendum præceptum*: nam in oratione, vel non „ præcepta, vel sub obligatione tantum veniali, est peccatum „ veniale tantum, S. Th. Nav. Less. *l.* 2. *c.* 37. *d.* 11. Imo nullum, „ si non tam intendat orare, quam verba precum recitando, „ pio exercitio se occupare, quia non formaliter, sed materia„ liter tantum orat; v. g. cum quis manibus laborans, psalmos, „ aliasve preces recitat aut cantat, non animo orandi, sed ca„ vendi cogitationes vanas, vel recreandi se, Sanch. Conf. *p.* 2. „ *l.* 7. *c.* 2. *d.* 31. Trull. *c.* 7. *d.* 10. V. supra *l.* 4. *c.* 2. *dub.* 2.